

KNIHOVNY 2020

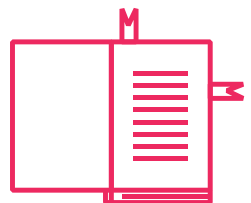

Globální i lokální projekty a trendy
Od obecní knihovny po centrální portál

Obsah

Úvod.....	2
IFLA Global Vision: Společně měníme budoucnost	3
Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2017-2020	5
8 prioritních kroků pro knihovny budoucnosti	6
Veřejné knihovny v roce 2016	9
Knihovny.cz - je to i vaše služba	10

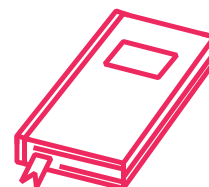
Úvod

Milé kolegyně a milí kolegové,

brožura Knihovny 2020 přináší stručný přehled o tématech a úkolech vyplývajících z vládou schválené *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017-2020*.

Aktivity a snahy pracovních skupin jednotlivých oblastí Koncepce, tzv. priorit, navazují na řadu úspěšně realizovaných projektů předcházející *Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011-2015*. Mezi jinými jmenujme například spuštění portálu Knihovny.cz, zpracování metodiky pro práci s handicapovanými nebo vydání Standardu pro dobrou knihovnu. To, zda se sny stanou skutečností, závisí na přístupu každé z knihoven a každého z nás.

Přehled témat nové *Koncepce* je doplněn o informaci o mezinárodní iniciativě *IFLA Global Vision* a v neposlední řadě i o přehled služeb a novinek na portálu Knihovny.cz.

IFLA Global Vision: Společně měníme budoucnost

V roce 2017 se IFLA (INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS) společně s tisíci knihovníky ze 140 zemí zaměřila na diskusi o globálních trendech, které zásadně ovlivňují a budou ovlivňovat podobu a fungování knihoven v nejbližších letech. Cílem diskusí je definování „cestovní mapy“ a nástrojů, které pomohou knihovnám a knihovníkům pružně reagovat na změny způsobené rychlým rozvojem informačních technologií a globalizací. Výsledkem skupinových diskusí i online celosvětového hlasování bude zpráva o globálních vizích IFLA, která vyjde v březnu 2018.

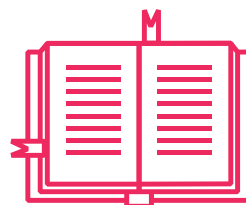
A tak se společně ptáme, jaké jsou zásadní hodnoty knihoven a v čem jsou knihovny výjimečné? Čemu by se v nejbližších letech měly knihovny věnovat méně nebo naopak více? A jakým problémům knihovny v současnosti nejvíce čelí? Otázky jsou směřovány na fungování knihoven v horizontu pěti až patnácti let. Na jednotlivých setkáních a workshopech po celém světě knihovníci společně hledají odpovědi, které pomohou lépe se připravit na budoucnost a komunikaci s veřejností i politiky.

Velká pozornost je věnována nejen knihovnám, ale také spolupráci knihovníků a informačních pracovníků při zvládání nových a nečekaných výzev. Spolupráce je v rámci aktivit IFLA Global Vision brána jako klíčový prvek, ale přitom není něčím zcela samozřejmým. Proto také část otázek směřuje na základní charakteristiky spolupráce knihovníků a informačních specialistů napříč regiony i kontinenty.

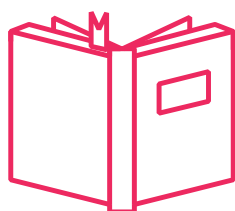
Motto celé iniciativy „Společně měníme budoucnost“ předjímá i plánovaný závěr – navrhnout konkrétní a společně realizovatelné aktivity, které nám budou pomáhat s transformací knihoven. Stanovení aktivit a akčních plánů vyplývajících z iniciativy IFLA Global Vision je úkolem pro rok 2018. Tak aby jejich realizace mohla začít v březnu 2019.

Kde najdete další informace:

- 📖 Na webu: www.ifla.org/globalvision
- 📖 Na Twitteru pod hashtagem [#IFLAGlobalvision](https://twitter.com/IFLAGlobalvision)

podpora
digitální gramotnost online
koordinace **služby** uchovávání
knihovny metodická centra
regiony **uživatelé** born-digital
vzdělávání **pokračování** kvalifikace
komunity **profesionálové** přístupnost
efektivita **digitalizace** rozvoj literatura
přístupnost **čtenářství** kreativita
legislativa **zdroje** tradice financování
lidé bezpečnost spolupráce
analýza partneři
celoživotní vzdělávání
odměňování

Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2017-2020

Společně tvoříme knihovny nabízející služby, zdroje a prostor pro vzdělávání, kulturu a osobní rozvoj.

Kam jdeme...

Společným cílem knihoven, vyjádřeným v *Koncepci rozvoje 2017-2020*, je přinášet lepší knihovnické a informační služby pro odbornou i širokou veřejnost v České republice. Co pro naplňování těchto cílů můžeme společně jako zaměstnanci knihoven a informační specialisté udělat?

Pokračujeme v proměně knihoven na instituce nabízející tradiční i nové služby. Pečujeme o kulturní dědictví a zároveň poskytujeme prostor, zdroje a kvalifikované profesionály, kteří dětem i dospělým pomáhají s osvojováním informační i digitální gramotnosti. Zlepšujeme systém vzdělávání a kvalifikace zaměstnanců knihoven a usilujeme o jejich lepší platové ohodnocení.

Podporujeme rozvoj knihoven v obcích a regionech, aby nabízely kvalitní fond, technické vybavení i prostor na trávení volného času. Vytváříme nová centrální metodická pracoviště pro oblasti výstavby a rekonstrukce knihoven, konzervace novodobých fondů nebo systém práce s málo využívanou literaturou. Zlepšujeme spolupráci knihoven v oblasti vědy a výzkumu.

Prohlubujeme spolupráci mezi knihovnami a dalšími veřejnými institucemi. Obracíme se přímo na uživatele a snažíme se přiblížit jejich potřebám. Vyhodnocujeme a ukazujeme občanům i zřizovatelům, že knihovny jsou ekonomicky přínosné.

Přinášíme uživatelům větší uživatelský komfort prostřednictvím centrálního portálu Knihovny.cz, na kterém nabízíme služby a fondy z knihoven v ČR přehledně a dosažitelně. Navazujeme na digitalizaci stávajících fondů a řešíme dlouhodobé uchování a zpřístupňování elektronických dokumentů i starších autorsky chráněných titulů.

Měníme vnímání knihovny v očích občanů na moderní instituci, která poskytuje celou řadu služeb.

8 prioritních kroků pro knihovny budoucnosti

Priorita 1: Digitalizace Papírové fondy převádíme do digitální podoby a snažíme se, abychom je mohli bezpečně uchovávat a umožnit k nim přístup budoucím generacím.

Řešíme licenční smlouvy a technické i legislativní náležitosti pro zpřístupňování elektronických dokumentů.

Rozvíjíme online služby knihoven, a to především prostřednictvím centrálního portálu Knihovny.cz.

Priorita 2: Centra vzdělávání, kultury a komunity Podporujeme knihovny v tom, aby sloužily jako vzdělávací, kulturní a kreativní centra, nabízející řadu aktivit a akcí.

Budujeme knihovny jako centra celoživotního vzdělávání pro všechny. Zároveň v knihovnách podporujeme čtenářství a prohlubujeme informační gramotnost.

Pečujeme o hustou síť knihoven v regionech, protože dostupná a kvalitní knihovna je důležitou součástí obce či města.

Pomáháme knihovnám, aby byly otevřené pro všechny bez bariér, ať fyzických nebo socioekonomických. A rovněž aby byly schopné nabídnout různé služby různým skupinám uživatelů.

Priorita 3: Péče o fondy a zdroje Usilujeme o navýšení financí na nákup knihovních fondů a elektronických zdrojů a současně rozvíjíme strategii pro kvalitní akvizici pro různé typy knihoven, tak aby nabízely zdroje pro všechny čtenáře.

Podporujeme centrální analytickou bibliografii a sdílenou tvorbu bibliografie.

Nakupujeme fond pro výzkum a vývoj a také podporujeme využívání otevřených úložišť. Budujeme CzechELib - Národní centrum pro elektronické informační zdroje.

Priorita 4: Ochrana a uchování Věnujeme se dalšímu uchování tradičních dokumentů, a to například prostřednictvím realizace *Koncepce trvalého uchování knihovních fondů tradičních dokumentů*, vybudováním Metodického centra konzervace novodobých fondů nebo péčí o zvukové dokumenty ve Virtuální národní fonotéce.

Řešíme, jak dál efektivně nakládat s málo využívanou literaturou, aby nezatežovala provoz knihoven a přitom byla pro čtenáře dostupná.

Priorita 5: Architektura a vybavení

Podporujeme lepší prostorové i technické vybavení knihoven, a to především obecních, tak aby odpovídalo současným nárokům.

Usilujeme o výstavbu nových knihoven v krajských městech i regionech.

Pomáháme knihovnám, aby se měnily na místa, kde lidé rádi tráví čas. Proto vzniká metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukce knihoven.

Priorita 6: Kvalita a komunikace

Věnujeme se hodnocení efektivitu a kvality služeb knihoven. Používáme statistiky pro posouzení toho, co funguje dobře, i jako vodítko pro hledání těch oblastí, které můžeme zlepšovat.

Pomáháme knihovnám využívat marketingové a PR nástroje pro propagaci jejich nabídky.

Prostřednictvím výzkumů uživatelských potřeb navrhujeme nové služby a získáváme zpětnou vazbu.

Priorita 7: Vzdělávání

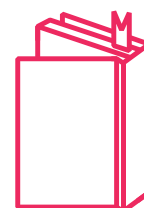
Podporujeme lepší systém odměňování zaměstnanců knihoven a rozvoj lidských zdrojů v knihovnách.

Odborné zázemí i osobní přístup knihovníků jsou pro práci se čtenáři a uživateli knihoven klíčové, proto pokračujeme v realizaci *Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků*.

Priorita 8: Věda a výzkum

Prosazujeme knihovny jako klíčové partnery institucí zabývajících se vědou a výzkumem.

Podporujeme rozvoj informační vědy a knihovnictví a zároveň rozvoj knihoven jako samostatných výzkumných institucí.

Chcete se zapojit? Chcete vědět víc?

Váš zájem a aktivita rozhoduje: můžete se zapojit například v rámci pracovních skupin podílejících se na realizaci jednotlivých priorit. Stačí kontaktovat níže uvedené zpravodaje.

Zpravodajové priorit Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2017-2020

Priorita 1: Knihovny ve virtuálním prostředí

– Ing. Martin Lhoták, Knihovna Akademie věd ČR

Priorita 2: Knihovny jako otevřená vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra

– Ing. Libuše Nivnická, Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Priorita 3: Budování knihovních fondů a informačních zdrojů

– PhDr. Hanuš Hemola, Národní knihovna ČR

Priorita 4: Trvalé uchování tradičních knihovních dokumentů

– Mgr. Tomáš Foltýn, Národní knihovna ČR

Priorita 5: Výstavba knihoven, podpora infrastruktury ICT v knihovnách

– prof. PhDr. Tomáš Kubíček Ph.D., Moravská zemská knihovna

Priorita 6: Systém hodnocení a marketing veřejných knihovnických a informačních služeb

– RNDr. Tomáš Řehák, Městská knihovna v Praze

Priorita 7: Vzdělávání pracovníků knihoven

– Mgr. Roman Giebisch Ph.D., Knihovnický institut NK ČR

Priorita 8: Knihovny jako vědecko-výzkumné instituce

– PhDr. Martin Sekera, Knihovna Národního muzea

Kde hledat další informace

- 🔖 Celý text *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017-2020* na webu Ústřední knihovnické rady – ukr.knihovna.cz, a to včetně strategie implementace
- 🔖 Blog o koncepci s příklady dobré praxe (především z Priority 6): koncepce.knihovna.cz
- 🔖 Anglická verze koncepce *The Strategy for the Development of Libraries in the Czech Republic for 2017-2020* ke stažení na webu *Informace pro knihovny* ipk.nkp.cz

Veřejné knihovny v roce 2016

5 353 knihoven

1,37 milionů registrovaných čtenářů

58,2 milionů výpůjček

23,4 milionů návštěvníků knihoven

42,5 milionů stažených digitálních dokumentů

66 tisíc kulturních akcí v knihovnách

42 tisíc vzdělávacích akcí v knihovnách

Knihovny.cz - je to i vaše služba

Portál Knihovny.cz je jedním z pilířů online služeb knihoven v ČR. Primárním cílem portálu je zprostředkovat uživateli maximum zdrojů a služeb knihoven na jednom místě a být užitečným nástrojem pro vyhledávání informací. Zdroje a služby jsou nabízeny tak, aby se uživatel nemusel orientovat v řadě katalogů a různých projektů knihoven, ale aby portál mohl využít jako výchozí bod svého hledání. Ať už jde o vyhledání konkrétního titulu nebo vyhledání knihovny, která mu daný titul zajistí.

Knihovny.cz v roce 2017

Vývoj portálu v Moravské zemské knihovně neustále pokračuje a portál se průběžně proměňuje. Například díky posílení hardwaru portál nabízí mnohem rychlejší odezvu. Relevance zobrazených výsledků vyhledávání se po testování a úpravě algoritmů zlepšila. V rozhraní portálu byly provedeny desítky úprav, aby používání portálu bylo pro uživatele srozumitelné a intuitivní. Narostl počet zdrojů (např. zahraniční zdroje, patenty, zákony aj.) i počet zapojených knihoven. Tím bylo možné otestovat připojení knihoven se systémy Tritius a KOHA, což usnadní zapojení dalších knihoven s těmito systémy. I tak při zapojení každé další knihovny je nezbytná úzká spolupráce mezi knihovnou a vývojářským týmem Moravské zemské knihovny, protože zapojení je vždy unikátní proces. A konečně, probíhá intenzivní práce na vývoji platformy Získej pro dodávání dokumentů.

Portál a knihovny

Rozšíření nabídky portálu díky připojení více knihoven a rozšíření služeb je klíčovým krokem. Portál se stává prostředníkem pro poskytování a využívání online služeb knihoven, o které má veřejnost stále větší zájem, neboť se stávají běžným standardem. V současnosti je v portálu zapojených přes 30 knihoven. Jedná se o krajské knihovny, Národní knihovnu ČR, Národní technickou knihovnu, Národní lékařskou knihovnu, Moravskou zemskou knihovnu a řadu městských knihoven i z menších měst. Každá ze zapojených knihoven má svá specifika a jejich zapojení do portálu umožňuje uživatelům hledat v jednotném a uživatelsky přívětivém rozhraní a okamžitě získat informaci o dostupnosti titulu nebo elektronického zdroje.

The screenshot displays the homepage of Knihovny.cz. At the top left is the logo 'KNIHOVNY.CZ Informace a služby'. Navigation links include 'Katalog', 'Inspirace', and 'Knihovny'. On the right, there are links for '★ Oblíbené', 'Přihlášení', and 'English'. The main heading reads 'České knihovny na jednom místě' with the subtitle 'Hledejte mezi 13 090 916 dokumenty'. A search bar contains the text 'Zadejte hledaný dotaz, např. název knihy' and a 'HLEDAT' button. Below the search bar is a link for 'Pokročilé vyhledávání'. A section titled 'Inspirace ke čtení' features book covers like 'MRTVA SELMA' and 'pátá žena'. A 'Najít knihovnu' button is also visible. The bottom section is divided into three columns: 'Nejpůjčovanější knihy' (listing 'Dáblův sluha' and 'Smrtné nebezpečí'), 'Oblíbení autoři' (listing 'Jonasson, Jonas' and 'Frost, Jeaniene'), and 'E-knihy ke stažení' (listing 'Disciplinární řád' and 'Neobuté dobrodružství pana Selbyho lppsena').

Portál pro uživatele

Portál Knihovny.cz v současnosti uživatelům nabízí:

- vyhledávání v milionech dokumentů z domácích i zahraničních zdrojů
- služby v rámci uživatelského účtu
- vyhledávání knihoven
- inspiraci pro čtenáře

V souvislosti s postupným útlumem Jednotné informační brány bude role portálu Knihovny.cz při vyhledávání ve zdrojích knihoven pro uživatele stále významnější. V roce 2018 se také spustí nová a pro uživatele i knihovníky klíčová služba portálu nazvaná Získej. Platforma Získej bude sloužit k získávání tištěných i elektronických dokumentů z jiných knihoven.

Co konkrétně lze na portálu využít již dnes?

1. Vyhledávání v domácích i zahraničních zdrojích

Kdokoli přijde na portál, může bez přihlášení rovnou vyhledávat ve více než 13 milionech dokumentů, které zahrnují zdroje ze zapojených knihoven a Souborného katalogu ČR, dokumenty patentového úřadu, zákony a vyhlášky, ale také třeba užitečné zdroje pro knihovníky, jako je slovník knihovnictví a informační vědy nebo národní autority. Tuto část výsledků vyhledávání, která se uživateli po zadání dotazu primárně zobrazuje, označujeme jako Národní zdroje. Stačí přepnout záložku a uživatel získá výsledky vyhledávání v Zahraničních zdrojích. Ty zahrnují více než 360 milionů záznamů převážně z vědeckých databází. Právě Zahraniční zdroje neboli centrální index jsou letošní největší novinkou na portálu a nabízejí vyhledávání v záznamech EBSCO Discovery Service (EDS). U jednotlivých záznamů v Zahraničních zdrojích pak uživatel vidí, zda a prostřednictvím které knihovny v ČR má k danému článku či publikaci přístup. Pokud je uživatel přihlášený účtem zapojené knihovny, která má přístup zaplacen, může se přes portál dostat až k plnému textu.

The screenshot shows the Knihovny.cz search portal interface. At the top, there is a search bar with the placeholder text "Zadejte hledaný dotaz, např. název knihy" and a "HLEDAT" button. Below the search bar, there are tabs for "Národní zdroje" (selected) and "Zahraniční zdroje". The search results are displayed in a grid format. The first result is for the book "Ve službách spravedlnosti" by Ann Leckie, published in 2016. The second result is for the book "Město jeden kámen" by Ladislav Zedník, published in 2015. On the left side, there is a sidebar with filters for "Instituce" and "Typ dokumentu".

Instituce	Typ dokumentu
☐ Katalogy knihoven	☐ Knihy 7 858 551
☐ Ostatní zdroje	☐ Články 2 852 117
	☐ Ostatní 776 261
	☐ Patenty a užitné vzory 377 399
	☐ Hudebniny 362 814
	☐ Noviny a časopisy 335 789
	☐ Audio dokumenty 274 852
	☐ Obrazové dokumenty 168 784
	☐ Mapy 124 502
	☐ Normy 60 807

2. Uživatelský účet a další služby portálu

Nejširší nabídku služeb mohou využívat registrovaní čtenáři ze zapojených knihoven. Těmto čtenářům portál nabízí přehled o výpůjčkách a uživatelském účtu (platnost, poplatky k úhradě apod.), možnost objednat či rezervovat titul z knihovny, kde jsou registrováni, možnost fulltextového vyhledávání v elektronických zdrojích a stahování dokumentů a v některých knihovnách také online registraci či úhradu služeb. Uživatelé, kteří jsou registrováni v nezapojené knihovně nebo nechodí do žádné knihovny, mají možnost přihlásit se na portál prostřednictvím svého účtu na některé ze sociálních sítí. V tom případě jim portál může sloužit jako služba pro ukládání oblíbených titulů či pro uložení vyhledávání nebo nastavení RSS kanálu pro odběr novinek (např. nových titulů v konkrétním oboru, což mohou využít i uživatelé bez jakékoli registrace). Účet ze sociálních sítí je možné zpětně propojit se čtenářským kontem nově zapojené knihovny a neztratit tak svá uložená data. Stejně tak portál umožňuje jednoduché propojení účtů z více knihoven. Portál samozřejmě funguje i pro čtenáře, kteří nemají účet ani v knihovně, ani na sociálních sítích.

3. Získání dokumentů

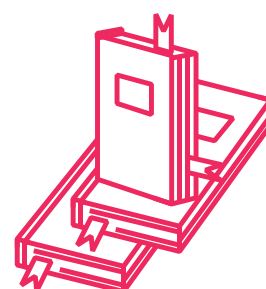
V roce 2018 je plánováno spuštění služby Získej. Získej nabídne zajištění dodání dokumentů z jiných knihoven, které si uživatel objedná u své zapojené knihovny prostřednictvím portálu. Stále zůstává meziknihovní službou, protože dokument bude dodán do knihovny, kde je uživatel registrován, nikoli například poštou přímo uživateli. Zároveň se Získej stane platformou pro poskytování služby dodávání dokumentů.

Zapojte se

Zapojení knihovny do portálu předpokládá splnění základních technických nároků. Základní požadavky pro připojení najdete v patičce portálu v části *Jak se zapojit*, kde je mj. přehledný průvodce zapojení krok za krokem.

Kde najdete další informace:

- 🔖 Novinky z portálu najdete v patičce portálu v části **Newsletter**
- 🔖 Na Facebooku: facebook.com/knihovny.cz
- 🔖 Pracujte s portálem [Knihovny.cz](https://knihovny.cz)

O publikaci

Vydala Městská knihovna v Praze v roce 2017

Redakce: Lenka Hanzlíková, Veronika Hyblerová Trachtová

Text neprošel jazykovou korekturou

Zdroje fotografií: Archiv MKP, Petr Macháček; Archiv SVKHK; Archiv MKP, Tomáš Hořava; Archiv MZK
Sazba a grafická úprava: Petr Gremlica

Publikace vznikla v rámci projektu *Naplňování cílů Koncepce rozvoje knihoven: k čemu slouží portál knihovny.cz, jak označit knihovnu a co se píše v nové koncepci knihoven?* Financovaného Ministerstvem kultury ČR v rámci programu VISK 1 pro rok 2017.

Toto dílo Knihovny 2020. Globální i lokální projekty a trendy je licencováno pod licencí Creative Commons Uvedte původ – Neužívejte komerčně – Zachovejte licenci, Verze 4.0 Česká republika.

koncepce.knihovna.cz